

Datum
2017-10-09

Referens
Ju2017/04519-1

Justitiedepartementet
Grundlagsenheten
103 33 STOCKHOLM

SOU 2017:41 Meddelarskyddslagen – fler verksamheter med stärkt meddelarskydd

Småföretagarnas Riksförbund har tagit del av betänkandet av utredningen om ett stärkt meddelarskydd för privatanställda i verksamheter som är helt eller delvis offentligt finansierade SOU 2017:41. Förbundet har inga invändningar mot att meddelarskyddslagen införs inom verksamheter som bedrivs som interregional, regional och lokal kollektivtrafik samt inom viss särskild kollektivtrafik inom färdtjänst, riksfärdtjänst och skolskjuts.

Utredningen behandlar utförligt grundlagsskyddad yttrandefrihet kontra tystnadsplikt, meddelarskydd kontra lojalitet med arbetsgivare, men utan att egentligen komma med några förslag i hur dessa skillnader kan förtydligas och förenklas. I viss del hänvisar man lite svävande till kollektivavtal och Arbetsdomstolen, trots att den senare inte är en svensk domstol i normal mening utan mer av en partssammansatt nämnd. Samma anda i att andra ska lösa eventuella missförhållanden återspeglas i formuleringen *Om andra insyns- och tillsynsmöjligheter inte är tillräckliga för att komma till rätta med eventuella missförhållanden, kan en utväg vara att ge problemen uppmärksamhet genom massmedierna*. Enkla tydliga regler som är förutsebara borde vara att föredra.

I argumentationen för vilka verksamheter som ska ingå i det förstärkta meddelarskyddet avviker man i mycket liten omfattning från lagen (2017:151) om meddelarskydd i vissa enskilda verksamheter (meddelarskyddslagen), vilken trädde i kraft så sent som 1 juli 2017. Någon erfarenhet av hur denna fungerar kan man näppeligen ha kunnat dra inför utredningen.

Utredningen betonar vikten av försiktighet med utökning och formulerar sig att *ett stärkt meddelarskydd i förhållande till privata arbetsgivare kan medföra negativa effekter bl.a. i form av inskränkningar i avtalsfriheten, lojalitetsplikten och skyddet för företagshemligheter*. På flera platser betonar utredning även att det kan skada mindre företag i större utsträckning än andra. Dock drar man inga direkta slutsatser av detta förhållande eller kommer med några förslag för att motverka detta. Redan 2003 lämnade EU-kommissionen rekommendationer om definition av mikroföretag som företag med färre än 10 anställda och omsättning på under 2 miljoner euro. Genom att undanta mikroföretag enligt EU:s definition skulle regler om meddelarskydd blivit enklare och tydligare.

Kollektivtrafik och särskild kollektivtrafik (färdtjänst och skolskjuts) ska omfattas av meddelarskyddslagen, enligt utredningen. Argumenten är bl.a. att de större bolagen i många fall delats upp så att kollektivtrafik bedrivs i särskilda bolag. Motsvarande argument gäller tydligen inte för bygg och anläggning.

Förslaget om meddelarfrihet här, gäller endast beställningscentraler (vilka i allmänhet inte har några bilar), men inte den mängden smååkare som utgör grunden för verksamheten och som dessutom ibland har närmast slavliknande kontrakt. Eftersom beställningscentraler är helt beroende av sina smååkare och dessa i sin tur oftast är helt beroende av beställningscentralerna, borde detta kunna räknas som anställningsliknande förhållanden. Därmed skulle meddelarfriheten gälla även smååkarna som är underentreprenörer till beställningscentralerna.

Andra områden som utredningen gått igenom avseende meddelarfrihet har lämnats utanför av olika motiveringar.

- Arbetsförmedlingen för att de sköter sin egen kontroll av sina underentreprenörer(?), vilka dessutom oftast bedrivs av mindre företag i projektform. Detta trots att man konstaterar att det mycket stora och helstatliga Lernia AB är en av de viktiga aktörerna. Utredningen har en stark tilltro till hur väl mindre företag fungerar, vilket formuleras avseende Arbetsförmedlingens tjänsteköp *Det är i huvudsak många väldigt små aktörer på marknaden, varför det kan ifrågasättas om det finns något egentligt behov av stärkt meddelarskydd.* Detta kunde utgjort ett ytterligare argument för att generellt undanta mikroföretag från meddelarskyddsreglerna.
- Renhållning/hushållsavfall för att de har andra köpare än det offentliga (vilket väl också taxi borde ha?), vilket kan medför avgränsningsproblem. Utredningen konstaterar t.ex. att *Sett över hela landet står de samhällsbetalda resorna för 50 procent av taxinäringens intäkter.*
- Bygg och anläggning, trots att det är den största delen av offentligt finansierade köp. Trafikverket handlar ensam upp varor och tjänster för nästan samma belopp som Sveriges samtliga kommuner och landsting tillsammans handlar upp t.ex. privat skola, vård och omsorg. Utredningen konstaterar att *Inom anläggningsbranschen för väg finns (enligt uppgifter från 2015) fem stora svenska aktörer som innehar en dominerande marknadsposition och lägger anbud vid större projekt.*

Det finns överhängande risker att utredningens förslag blir utan verkan, annat än att fler speciella anställningsavtal kommer att skrivas. Utredningen anger nämligen *Meddelarskyddslagens regler gäller dock inte personer ... för det fall tystnadsplikt har avtalats eller förordnats.*

Småföretagarnas Riksförbund vill även uppmärksamma de antagande i utredningens direktiv som leder till misstänkliggörande av privata aktörer verksamma inom offentligt finansierad verksamhet. Anledningen till betänkandet är politiskt motiverat genom hypotesen att när skattebetalares pengar flyttas till verksamheter bedrivna av privata aktörer ökar risken att

kvaliteten på utfört arbete minskar i syfte att jaga vinst och för att dölja detta, inrättas en tysthetskultur samt insynsbarriärer. Därav finns ett ökat behov för lagstadgat skydd för de som verkar inom offentligt finansierade verksamheter. Småföretagarnas Riksförbund tycker det är bra att eventuella missförhållanden kan synliggöras via medier och utan påföljd för de som uppmärksammar dessa brister. Men när denna uppmärksamhet kring enskilda fall används tendentiöst i en politisk kontext i syfte att misskreditera den privata aktören skapas en dynamisk effekt som får negativa konsekvenser på allmänhetens syn kring företag och företagande.

Utredningen pekar på att det från arbetsgivarhåll framförts farhågor för att företag får sina affärshemligheter avslöjade via medier på felaktiga grunder som kan leda till konkurrensnackdelar gällande bl a anbudsunderlag. I anslutning till denna farhåga kring anbudsunderlag anser förbundet att betänkandet missat ett resonemang kring det ansvar som beställaren av tjänsten har.

I de fall då meddelarskyddet skulle göra sig gällande inom föreslagna verksamheter så har det ofta sin utgångspunkt i att beställare av offentliga tjänster ofta antar det bud som har lägst pris. I denna vilja till effektivisering från beställarens sida bidrar detta till att anbudsgivarna pressar sin organisation till det yttersta för att leverera anbudsunderlagens villkor till lägsta pris. Småföretagarnas Riksförbund hade därför gärna sett ett resonemang kring vilket ansvar de offentliga beställarna har beträffande fall då meddelarskyddslagen åberopas.

I detta ärende har förbundsordföranden Anne A Marbrandt beslutat och näringspolitisk samordnare Mattias Andersson varit föredragande.

Anne A Marbrandt
Förbundsordförande
Småföretagarnas Riksförbund